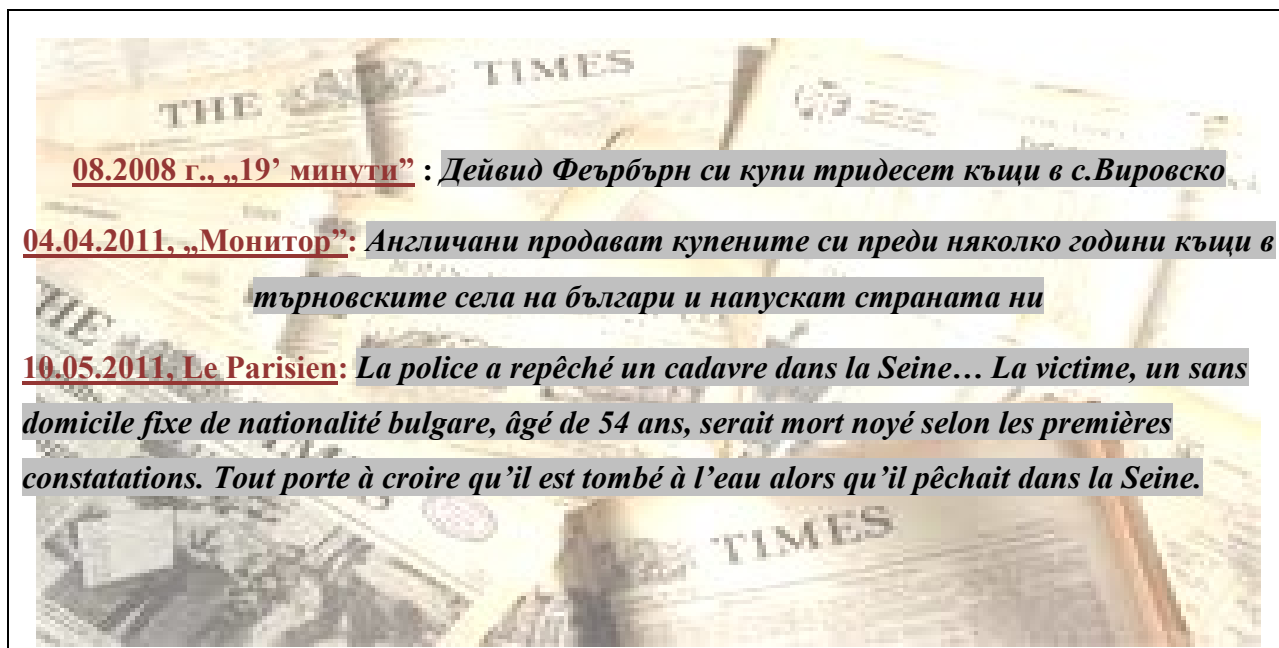

РАЗМИСЛИ ЗА БЪЛГАРИЯ, ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ПРОМЕНИТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА

Невена Галчева

България – в Европа...и на Балканския полуостров.

Решеното със замах от природата е превърнато от политическите идеи в подвижен исторически факт. През последното столетие развитието на нашата държава се колебае от драматичния опит да се откъснем завинаги от територията на Османската империя, разположена и до днес от политическите представи в Азия, през почти половинвековното настояване да сме по-скоро част отколкото „заграница” на друга европейско-азиатска империя – Съветския съюз до отчаяното настояване, скрепено най-накрая с Договора за присъединяване, да сме част от осъществения блян на философите от началото на века за обединена Европа. И ако юридически това обстоятелство вече е факт, мъчително бавно се променят нагласите на иначе уж най-динамично развиващата се сфера на икономиката – ръководството на популярната програма за комуникация Skype от началото на октомври 2010 г. не позволява на българските потребители да се възползват от услугата

„Неограничена Европа”, тъй като България просто не фигурира в списъка от държави, които се предлагат в нея. Не са далеч от подобна представа и някои английски сайтове за електронна търговия – в тях снизходителността на предлаганата безплатна доставка прозира през специално посоченото обстоятелство, че доставка в България се извършва като част от безплатните доставки в „бивша Източна Европа”.

В настоящата работа ще направя опит да анализирам юридическите факти и правила, превели поколенията, за които в националния ни календар датата 9 май е била годишнина от победата на Съветския съюз над Хитлеристка Германия във Великата отечествена война, до отбелязването на 9 май като Ден на Европа, до това България да е част от обединена Европа.

Пътят на България към следвоенна Европа е колебателен. По време на Втората световна война държавата ни първо обявява неутралитет /15.09.1939 г./, а по-късно след приближаването на възможността за осъществяване на великобългарската мечта „България на три морета” на 1 март 1941 г. във Виена Б. Филев подписва присъединяването на България към Тристранния пакт. Историческите събития в следващите години опровергават избора – за втори път за три десетилетия България се оказва на страната на победените. Трите водещи държави в Антихитлерската коалиция – СССР, САЩ и Великобритания, и договореностите между тях имат решаваща роля за българското развитие. Изпаднала в международна изолация след 9 май 1944 г, България трябва да сключи примирие с победителите. Англия обаче поставя предварително условие: българските войски да напуснат заетите гръцки и югославски територии. Това е краят на илюзиите за запазване на обединението . На 28 октомври 1944 г. в Москва е подписано Съглашението за примирие . Прилагането му се контролира от Съюзна контролна комисия, в която участват и американски, и британски представители, но решаващата дума е на съветските. Така договореностите между победителите отреждат бъдещето на България да се установи в съветската сфера на влияние.

За разлика от САЩ следвоенна Европа е с разбита икономика и колониална система. Военното доказателство за силата на комунистическите идеи, каквото е победата на Съветския съюз над Германия във Втората световна война, допълнително разединява Запада и Изтока. Негов материален символ става Берлинската стена. Винаги, когато

Европа трябва да се възстановява, неизменно се появява идеята за обединение. През 1946 г. в лекция пред студенти в Цюрихския университет Чърчил оповестява идеята за създаване на „Европейски съединени щати”, с което възкресява спомена за проекта за Европейска федерация, внесен от Франция в Обществото на народите след Първата световна война. На 5 май 1949 г. Съветът на Европа е основан от десет държави като първата европейска междуправителствена организация след Втората световна война. На 13 юли 1950 г. към него се присъединява и Федерална република Германия. Съгласно чл. 1 на устава Съветът на Европа трябва да създава “по-тясна връзка между своите членове за защита и насърчаване на идеалите и принципите, които образуват тяхното общо наследство, както и да подпомага икономическия и социалния прогрес”. Особена грижа на организацията представлява развитието и съхранението на принципите на правните държави в Европа. Представители на Съвета на Европа консултират между другото държавите членки при изготвяне на конституции и на закони, отнасящи се до принципите на правната държава, демокрацията или правата на човека. Конвенциите на Съвета на Европа, броят на които надхвърля 170, формират правото на неговите членки. Основополагаща е подписаната на 4 ноември 1950 г. Европейска конвенция за защита правата на човека (ЕКПЧ) с 11 протокола, Европейската социална харта, подписана на 18 октомври 1961 г., Конвенцията срещу изтезанията от 26 ноември 1987 г. и Конвенцията за малцинствата от 1 февруари 1995 г. България става член на Съвета на Европа едва през 1992 г.

На 04.04.1949г. във Вашингтон е подписано “Споразумение за създаване на организация на военно-атлантическия договор” – НАТО. През 1954 г. СССР кандидатства за член на НАТО, но е отхвърлен. През 1955 г. в Полша, в отговор на НАТО, е създаден “Варшавския договор”. Договорът формализира вече съществуващия съветски блок и създава фасадата на равноправен и многостранен съюз на СССР със сателитите му. Варшавският договор легитимира присъствието на съветските войски в Източна Европа след края на окупацията на ФРГ и Австрия през май 1955, институционализира съветския контрол върху армиите и външната политика на източноевропейските държави и не им позволява да имат собствена национална териториално-отбранителна стратегия. Договорът за приятелство, сътрудничество и взаимопомощ е подписан във Варшава на 14 май 1955 от

Албания (през 1968 едностранно денонсира договора), България, ГДР, Полша, Румъния, СССР, Унгария и Чехословакия. Срокът на договора е 20 години; през 1975 е продължен с 10 години, а през 1985 - с 20. На 1 юли 1991 на съвещание на новите демократични държавни лидери в Прага, ръководено от президента Вацлав Хавел, е обявено разпускането на Варшавския договор.

Пак през 1949 г. шест държави – СССР, България, Чехословакия, Унгария, Полша и Румъния основават съвет за икономическа взаимопомощ. Главната причина за създаването на СИВ изглежда, че е желанието на Сталин да засили влиянието на СССР над по-малките държави в Централна Европа и да успокои част от същите държави, които са изразили интерес към плана Маршал и които по това време все по-често прекъсват традиционните си връзки с пазарите и доставчиците от Западна Европа. Чехословакия, Унгария и Полша продължават да се интересуват от помощта по плана Маршал въпреки изискванията за конвертируема валута и пазарна икономика. Тези изисквания са абсолютно неприемливи за Сталин – защото биха довели до по-силни икономически връзки със Западна Европа вместо със СССР и през 1947 г. той разпорежда на правителствата на тези държави (доминирани от комунистите) да напуснат Парижката конференция за „Програма за европейско възстановяване“ – този момент от историята е наречен „моментът на истината“. Пазарната икономика се заменя с планова, частната собственост се заменя с държавна, политическите партии, с изключение на комунистическите, са забранени и подлежат на преследване. Последната сесия на СИВ е проведена на 28 юни 1991 г. в Будапеща и довежда до споразумение за прекратяване съществуването на организацията в срок от 90 дни.

Европейската икономическа общност /ЕИО/ е създадена с Римския договор, подписан на 25 март 1957 г. Франция, ФРГ, Италия, и страните от Бенелюкс /Белгия, Холандия и Люксембург/ подписват договор, който влиза в сила на 1 януари 1958 г. и има за цел да премахне митата, квотите и другите търговски бариери между страните членки и да се гарантира свободното движение на хора, услуги и капитали. България установява дипломатически отношения с Европейската общност едва на 9 август 1988 г., в резултат на което страната акредитира свой представител в Брюксел. Малко повече от година по-

късно, на 8 май 1990 г, е подписана Спогодба за търговия и търговско икономическо сътрудничество, която влиза в сила на 1 ноември 1990 г.. Спогодбата за търговия, търговски и икономически отношения е международен договор, сключен от ЕО на базата на чл.113 ДЕО (отм.) и чл.308 ДЕО(тогава чл.235),той е класическият правен инструмент за осъществяване на външните отношения на ЕО.Спогодбата е сключена за период от 10 години. Спогодбата е инспирирана предимно от принципите и нормите на ГАТТ (Общо споразумение за митата и търговията, от англ. език GATT, General Agreement on Tariffs and Trade), като България получава статут на наблюдател в ГАТТ през 1967 г., а през 1986 г. официално подава молба за присъединяване към Общото споразумение за търговия и тарифи. ГАТТ се основава на четири основни принципа: Защита на местното производство чрез мита; Обвързване на митата; Третиране "най-облагодетелствана нация" (НОН); Национално третиране. Особено важно значение за България има клаузата, даваща режим на най-облагодетелствана нация.

Основната цел на това споразумение е да се нормализират търговските взаимоотношения и да се развие търговско-икономическо сътрудничество от взаимен интерес. Тя предвижда постепенно елиминиране на количествените ограничения за българския внос в Общността и предоставяне на взаимни отстъпки в сферата на търговията със селскостопански стоки. С този формален акт търговско-икономическите отношения между България и ЕИО са нормализирани и приведени в съответствие с обичайния за международната търговско-договорна практика режим на най-облагодетелствана нация. Тя, макар и с ограничено значение, създава рамката за по-нататъшното развитие на взаимоотношенията между България и Европейската общност.

На 17 септември 1990 г. България е включена в Програмата PHARE и започва да получава ежегодна безвъзмездна помощ от ЕС за подкрепа на реформите и за подготовката на страната за пълноправно членство. Въпреки това динамизиране на отношенията, подписаната спогодба изчерпва много бързо своите възможности. През есента на 1991 г. е взето решение да започнат преговори с България за сключване на Споразумение за асоцииране с Европейската общност.

На 8 март 1993 г. страната подписва Европейско споразумение за асоцииране (*Europe Agreement*) (ЕСА), което влиза в сила на 1 февруари 1995 г. след ратификация от

Народното събрание на България, парламентите на държавите-членки и Европейския парламент. С този акт Европа признава демократичните промени в България и се ангажира да подкрепи прехода ѝ към пазарна икономика. В същия ден е подписано и Временно споразумение, което регламентира търговските аспекти на ЕСА (влиза в сила от 31.12.1993 г.). То видоизменя Споразумението за търговия, търговско и икономическо сътрудничество.

ЕСА съдържа следните основни части: политически диалог, общи принципи, свободно движение на стоки, движение на работници, право на установяване, предоставяне на услуги, плащания, капитали, конкуренция и др. иконом. разпоредби, икономическо сътрудничество, културно сътрудничество, финансово сътрудничество, институционални, общи и заключителни разпоредби. В частта “Общи принципи” е включено, че зачитането на демократичните принципи и правата на човека са съществен елемент на асоциирането.

ЕСА се сключва за неопределен срок и включва преходен период с максимална продължителност от 10 години, разделен на 2 етапа. Преминаването от първия на втория етап става след решение на Съвета по асоцииране. Всяка от договарящите страни може да денонсира ЕСА след съответното предизвестие до другата страна. Институционен механизъм. Включва 3 органа: Съвет по асоцииране – висш полит. орган, който на министерско равнище следи за изпълнението на ЕСА. На този форум се води политически диалог и се решават най-важните въпроси от взаимен интерес. Състои се от членовете на Съвета на ЕС и на ЕК и от членове на правителството на България, с ротация на председателството. В компетентността му е да взема решения и да отправя препоръки. Съветът се свиква веднъж годишно и когато се налага. Комитет по асоцииране – подпомага работата на Съвета по асоцииране. Състои се от представители на Съвета на ЕС, на ЕК и от представители на българското правителство. Парламентарен комитет по асоцииране – орган с консултативни функции, който може да отправя препоръки до Съвета по асоцииране. Включва членове на ЕП и на НС. Има и множество многодисциплинарни комисии. ЕСА предвижда изграждане на зона за свободна търговия между България и ЕО в рамките на 10 години от датата на влизане в сила на ЕСА. Разпоредбите относно движението на раб. сила се ограничават до правилата относно законно наетите работници. Основен принцип е недискриминационното третиране. ЕСА не съдържа клаузи относно

свободното движение на хора. По отношение на установяването – предвидено е национално третиране на компаниите и гражданите. С влизането на ЕСА в сила страните се задължават да осигурят свободно движение на капитали, свързани с преки инвестиции. Има правила относно конкуренцията. По отношение на режима на държ.помощи Б-ия се счита за “област със забавено развитие”. Сътрудничеството – разпоредбите в тази материя нямат обвързваща сила. Финансовото сътрудничество се изразява в предоставянето на временна финансова помощ във вид на заеми и помощи. Културното – участие на България в програми на ЕО или програми на отделните държави членки. Споразумението за асоцииране предвижда изграждане на зона за свободна търговия между България и ЕО в рамките на десет години след датата на влизането му в сила с прилагане принципите на асиметрия при намаляване и премахване на митата и количествените ограничения на промишлените продукти и подобрен пазарен достъп за селскостопанските стоки.

На 1 ноември 1993 г. влиза в сила Договора от Маастрихт, с което ЕО започва да се нарича Европейски съюз, като резултат от променените обстоятелства, в които държавите, присъединили се и желаещи да се присъединят към тази общност обхващат все по-голяма част от територията на Европа, независимо от различната си степен на икономическо развитие и политическо управление. През 1994 г. с молбите на Полша и Унгария започва петото разширяване на Европейския съюз, България подава молба следващата година, но преговорите за присъединяване започват през 2000 г. като тяхната цел е да се установи спазването на Копенхагенските критерии: политически, икономически и тези, свързани с приемането на достиженията на правото на Европейския съюз.

Преговорите се водят под формата на двустранни междуправителствени конференции между страните-членки и страната-кандидат, като подробно става запознаването и проучването на всяка глава от правото на ЕС. Главите се отварят една по една, допустимо е да се водят преговори по няколко от тях. Комисията излиза с общо становище от името на ЕС по всяка от тях, а след това крайните преговорни позиции трябва да бъдат единодушно одобрени от Съвета на министрите на ЕС. Преговорите по главите продължават, докато не бъдат затворени всички от тях. Дотогава е допустимо временно да се затварят и отварят преговорни глави в зависимост от това дали има преразглеждане на дадена позиция.

България преговаря по 31 глави, първите четири от които се отнасят до свободното движение на хора, стоки, капитали и свободно предоставяне на услуги. Постигнат е напредък по отношение на хармонизацията и прилагането на законодателството, в сектори като храни, химикали, фармацевтични продукти, козметични продукти, измервателни уреди, моторни превозни средства, текстил и др., и нов подход в сектори като машини, газови уредби, играчки, строителни продукти, медицинска техника и медицински изделия, асансьори и др.

В областта на свободното движение на хора, усилията са съсредоточени в три области: взаимно признаване на дипломи и професионална квалификация, което позволява на гражданите на ЕС да упражняват професиите си във всички държави-членки; гражданските права, които обхващат правото на гласуване и правото на пребиваване и свободното движение на работници третира правото на гражданите на ЕС да живеят и работят в други-държави членки при условията, прилагани за местните граждани. „Свободното предоставяне на услуги” обхваща няколко сектора: право на установяване, финансови услуги (банково дело, включително гарантиране влоговете в банките; застраховане и ценни книжа), защита на личните данни, режима на самонаетите търговски агенти, информационното общество, електронен подпис. Със Закона за изменение и допълнение на Валутния закон, се постига пълна хармонизация на българското валутно законодателство с правото на ЕС. С него се заменя режимът на предварителна регистрация в Българската народна банка на някои сделки между местни и чуждестранни лица с изискване за последващо деклариране. Премахва се разрешителният режим за износ на суми в наличност над 20 000 лева или тяхната равностойност в чуждестранна валута, като се заменя с декларативен.

Целта на главата за дружествено право е да създаде базисен минимум от норми в следните области: Дружествено право, Закон за счетоводството, Закон за договорите, изпълнение на съдебни решения, право на интелектуална собственост и право на промишлена собственост.

В областта на дружественото право през октомври 2000 година са приети изменения и допълнения на Търговския закон. Тези изменения и допълнения отразяват

изискванията за разкриване на информация, капитала, и за разкриване на информация по отношение на клоновете на чуждестранни дружества.

В областта на интелектуалната и индустриална собственост е изменен и допълнен Законът за авторското право през 2000 г. Народното събрание ратифицира Договора на СОИС за авторското право и Договора за изпълнителските права и звукозаписите през януари 2001 година. През март 2001 година Народното събрание ратифицира Протокола към Мадридското споразумение за международна регистрация на марките. През ноември 2000 година е приета Наредба за граничния контрол за защита правата на индустриална собственост.

В хода на преговорите по глава енергетика Европейският съюз настоява за ранното затваряне на някои видове атомни блокове. Европейският съюз непрекъснато подчертава необходимостта от високо ниво на ядрената безопасност в страните кандидатки. България разполага с атомната електроцентрала (АЕЦ) “Козлодуй”, с два реактора от типа VVER 440/230 (3-ти и 4-ти реактор) и два от типа VVER 1000/320 (5-ти и 6-ти реактор). Реактори 1 и 2 са изведени от експлоатация през декември 2002 г., а реактори 3 и 4 са изключени през 2006 г. в съответствие с ангажиментите, поети по време на преговорите за присъединяване.

Като цяло в глава енергетика преговорите се съсредоточават върху сформирането на петролни запаси за кризисни ситуации, вътрешния енергиен пазар (директивите за газ и електричество) и ядрената безопасност.

Българската страна договоря преходен период по Директива 68/414/ЕЕС и 98/93 относно изграждането на 90-дневни петролни запаси. Българската страна се ангажира да постигне изискуемото в ЕС ниво на запаси към 31 декември 2012 г. (6-годишен преходен период). Като необходимо условие ЕС поставя наличието на съответен закон в националното законодателство, който да регулира и гарантира изграждането на запасите. Съответният закон е приет от НС през януари 2003 г. В закона са разписани принципите и етапите на нарастване на запасите.

В хода на преговорите по Глава “Енергетика” българската страна поема ангажимент да постигне пълна хармонизация на местното законодателство с Директива 96/92/ЕС относно либерализацията на пазара на електричество. Същият ангажимент е поет и по

отношение на Директива 98/30/ЕС, която засяга либерализацията на пазара на газ. Тези въпроси намират своето конкретно отражение в проекта за Закон за енергетиката (2003 г.). За създаването на конкурентен вътрешен електроенергиен пазар в съответствие с енергийната стратегия се подготвят промени в следните насоки:

- Преструктуриране на НЕК-ЕАД в съответствие с изискванията на европейските директиви, с което ще се гарантира независимостта на оператора на преносната мрежа;

- Въвеждане на пазарни правила за търговия;

- Развитие на конкурентен пазарен сегмент.

Нормативната уредба предвижда постепенно преминаване от модела на “единствен купувач” към либерализация на вътрешния пазар на електроенергия чрез осигуряване на възможност за създаване и поетапно разширяване на конкурентен пазар на електроенергия, заместващ сега съществуващия неконкурентен такъв.

Поет е също така ангажимент към 1 януари 2005 г. да бъдат премахнати отклоненията в цените на електроенергията – т. нар. “кръстосано субсидиране”, при което стойността на електроенергията за домакинствата служи за субсидиране на доставките на електроенергия за промишлените предприятия по занижени цени.

Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в глава 25 – Митнически Съюз – включва Митническия код на Общността и разпоредбите за прилагането му; Комбинираната номенклатура; Общите митнически тарифи, включващи търговски преференции, тарифни квоти и тарифно суспендиране и друго митническо законодателство извън обхвата на митническия код, като например законодателството за фалшиви и пиратски стоки, наркотични растения и износ на културни стоки.

Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) съдържат основно набор от инструменти, осигуряващи функционирането на Митническия съюз и ефективната защита и контрол на външните граници. Без Митническия съюз на Общността общата търговска политика и политика за развитие на Европейския съюз, неговият общ селскостопански пазар и ефективната координация на икономическите и валутни политики не биха били възможни.

В своята преговорна позиция по Глава 25 “Митнически съюз” България декларира, че приема достиженията на правото на Общността и ще ги прилага от датата на присъединяване. Със Закона за митниците и Правилника за неговото прилагане Република

България постигна значителна степен на съответствие на националното законодателство с разпоредбите на Митническия кодекс на Европейската общност (Регламент на Съвета 2913/92 г.) и с Правилника за прилагане на Митническия кодекс (Регламент на Комисията 2454/93 г.).

Въведени са изцяло европейските разпоредби относно приемането на Комбинираната номенклатура, базирана на Хармонизираната система за описание и кодиране на стоките и въвеждане на структурата на Интегрираната митническа тарифа. След приемане на измененията в ЗМ в началото на 2003 г. е предвидено приемането на нормативен акт за въвеждане на процедурни правила при администриране на политиката за суспендиране на митата и отварянето на тарифни квоти на автономно основание.

Подобно на други държави, присъединили се по-рано, и в България се налага да бъдат приети **промени във върховния закон – Конституцията** – с оглед на съответствието му с правото на Европейския съюз. На 24 септември 2003 г. са приети **първите изменения** в Конституцията, като те са свързани с имунитета, мандатността и несменяемостта на магистратите. Магистратите стават несменяеми след 5-годишен стаж и след атестация от ВСС. Те следва да бъдат освобождавани от длъжност след навършване на 65 г., подаване на оставка, при влязла в сила присъда, трайна невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от 1 година и при тежки нарушения и действия, накърняващи престижа на съдебната власт. На 65 г. ще освобождават от длъжността главния прокурор, председателите на ВКС и ВАС дори и да не са си изкарали 7-годишния мандат. Всички ръководители от средния ешелон ще имат 5-годишен мандат с право на повторен. Магистратите вече имат функционален имунитет, т.е. те няма да носят гражданска и наказателна отговорност за действията си по служба и постановените актове. Те могат да бъдат задържани за тежко престъпление, и то с разрешение на ВСС. Срещу тях не може да бъде повдигано обвинение без разрешение на съвета. Освен главния прокурор сваляне на имунитета могат да искат и 1/5 от ВСС.

На 18.02.2005 – 39 НС с 226 гласа "за" и 5 гласа "против" приема промени, които представляват **Втората поправка** в Конституцията. Приетите промени предвиждат чужденци и чуждестранни юридически лица да могат да придобиват право на собственост върху земя при условията, произтичащи от присъединяването на България към ЕС, или по

силата на международен договор, ратифициран и влязъл в сила за България. Народното събрание ще ратифицира с мнозинство от две трети от всички народни представители международните договори, които предоставят на Европейския съюз правомощия, произтичащи от българската конституция. В измененията е записано още, че със закон ще се уреждат изборите за членове на Европейския парламент, както и участието на граждани на ЕС в изборите за местни органи в България.

Предвидено е също Министерският съвет да информира Народното събрание по въпроси, отнасящи се до задълженията, произтичащи за България от нейното членство в ЕС. Когато участва в разработването и приемането на актове на ЕС, правителството ще информира предварително Народното събрание и ще дава отчет за действията си. Гражданин на България няма да може да бъде предаван на друга държава или на международен съд за целите на наказателното преследване, освен ако това е предвидено в международен договор, влязъл в сила за България

На 30 март 2006 – Парламентът приема окончателно **третата поправка** на Конституцията.

1 Депутатите ще носят наказателна отговорност за всички престъпления от общ характер. Това ще важи и за конституционните съдии. Главният прокурор няма да иска разрешение за наказателно преследване ако депутатът е дал писмено съгласие.

2 За тежко нарушение и системно неизпълнение на служебните задължения президентът ще освобождава главния прокурор и председателите на Върховния касационен съд и Върховния административен съд. Това ще става по предложение на 1/4 от депутатите, прието с мнозинство от две трети. (С поправката не се отнема правото на ВСС да освобождава тримата големи в съдебната власт на същото основание.)

3 НС ще изслушва и приема годишните доклади на председателите на ВКС и ВАС и на главния прокурор за дейността на съдилищата, прокуратурата и разследващите. В докладите няма да се обсъжда съдържанието на съдебните актове, а само проблемите, които поставя съдебната практика.

4 Министърът на правосъдието ще внася във ВСС проект за бюджет на съдебната власт. И занапред ВСС ще приема бюджета ѝ, а чрез МС ще го внася в парламента. Целта е правосъдният министър да подпомага магистратите, а не да ги контролира финансово.

5 Министърът ще прави предложение за назначаване, повишаване, преместване и пр., но и занапред ВСС ще е органът, който ще взема решенията.

6 Прередактиран е най-конфликтният текст, който предвижда, че правосъдният министър ще контролира движението на делата в Темида. Последната редакция гласи, че той ще проверява организацията по образуването и движението на делата. (Тоест инспекторатът на правосъдието ще следи дали се спазват законовите срокове, без да дава оценка на съдебните и прокурорските актове.)

7 Министърът "участва" в организирането на квалификацията на магистратите, както и че управлява и имуществото на съдебната власт.

8 Омбудсманът получава право да сезира КС за нарушения на човешките права и свободи.

9 Изрично е записано, че прокуратурата ръководи разследването и упражнява надзор за законосъобразното му провеждане. За първи път ѝ се дава право да разследва самостоятелно.

С РЕШЕНИЕ №7 от 13.09.2006 г. КС обявява за противоконституционен параграф 6, т. 1 от Закона за изменение и допълнение на Конституцията на Република България, с който е създадена нова ал. 4 на чл. 129, именно: "председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се освобождават от президента на републиката по предложение и на една четвърт от народните представители, прието с мнозинство две трети от народните представители. Президентът не може да откаже освобождаването при повторно направено предложение".

На 2 февруари 2007 е приета окончателно четвъртата поправка на Конституцията. Основната цел на четвъртата поправка е подобряване функционирането на органите на законодателната, изпълнителната, съдебната и местната власт и взаимодействието между властите.

Промените постановяват самостоятелен бюджет за НС. Депутатите ще установяват данъците и ще определят размера на държавните налози.

Приети са и изменения за работата на депутатите с цел да се премахне гласуването с чужди карти. В конституцията вече е записано, че парламентът открива заседанията си и приема своите актове в присъствието на повече от половината народни представители. Така отпада изискването за кворум по време на заседанията на парламента, с изключение на откриването им и при гласуването на актовете. Начинът на гласуване ще бъде уреден с изменения в правилника на НС, където официално ще бъде въведен час за гласуване. НС ще изслушва и приема годишните доклади на председателите на ВКС, ВАС и главния прокурор.

Създава се Инспекторат към Висшия съдебен съвет (ВСС), който ще проверява работата на всички органи на съдебната власт. Той ще действа по инициатива на граждани, юридически лица или държавни органи, включително по сигнали на съдии, прокурори и следователи. Инспекторатът ще представя годишен доклад за дейността си пред ВСС, той ще предоставя информация за работата си публично. Съставът на органа е от председател и 10 инспектори. Главният инспектор ще се избира от парламента с мнозинство от две трети от депутатите за срок от 5 г. По същия ред ще се избират и инспекторите, но те ще действат 4 години. Те ще могат да бъдат избирани повторно, но не за два последователни мандата. Начинът на избор ще бъде уреден в специален закон. Бюджетът на инспектората се утвърждава от НС в рамките на бюджета на ВСС. С промените на конституционно ниво се извеждат и правомощията на Инспектората да назначава, повишава, премества и освобождава от длъжност съдиите, прокурорите и следователите. Органът ще изслушва и приема годишните доклади на Върховния касационен съд, на Върховния административен съд и на главния прокурор за прилагането на закона и за дейността на съдилищата, прокуратурата и разследващите органи и ще ги внася в НС.

С промените е премахнат имунитета на магистратите. Срещу тях ще може да бъде повдигано обвинение без разрешение на ВСС, което досега е забранено в конституцията. Съдиите, прокурорите и следователите ще могат да бъдат задържани.

Отменя се наборната военна служба. Дейността на армията и въоръжените сили от 1 януари 2008 г., както и подготовката на гражданите за защита на отечеството ще се уреждат със закони.

Местните власти ще определят размера на местните данъци и такси. Изменението се прави в улеснение на управлението на общините и насочването на повече финанси към тях. Това ще подпомогне и участието им защитаване на европейски проекти и финансиране.

Съгласно присъединителния договор на България, останалите държави-членки на ЕС имат право **едностранно** да налагат ограничения на българи и румънци за достъпа до трудовите си пазари до 31 декември 2013г. Рестриктивните мерки са въведени като временни с цел да не се стигне до големи емигрантски вълни от страна на новоприети страни към някои от "старите" страни-членки. Към момента ограничения все още прилагат Австрия, Белгия, Германия, Италия, Люксембург, Малта, Холандия, Франция, Великобритания и Ирландия.

В края на петгодишния период, който изтича през декември 2011 година, всяка държава-членка, прилагаща национални мерки или мерки, произтичащи от двустранни споразумения, може при сериозни затруднения на нейния пазар на труда или при заплаха от такива затруднения, да продължи да прилага тези ограничения до изтичане на седемгодишния период след датата на присъединяване. Това означава, че част от страните могат да удължат срока на ограниченията за българи и румънци до края на 2013 година. Ако една държава-членка на ЕС-25 е преустановила прилагането на национални мерки и в нея е в сила пълното свободно движение на работещи съгласно законодателството на Общността, тя може да поиска да ѝ бъде разрешено отново да наложи ограничения, ако изпитва сериозни затруднения с трудовия си пазар, или ако е налице такава заплаха. Комисията трябва да реши какви ограничения могат да бъдат наложени и за какъв период от време. След това всяка държава-членка може да поиска от Съвета да анулира или измени решенията на Комисията и това трябва да се одобри с квалифицирано мнозинство. Въпреки че "предпазни клаузи" фигурират във всеки договор за присъединяване, те никога не са били задействани.

Повече от четири години след приемането на България в Европейския съюз, във въртележката на ежедневните грижи, вече сякаш сме забравили, че пътуваме свободно без визи в Европа едва от 10 години. В икономически план присъединяването на България към Европейския съюз има своите предимства и недостатъци: улесняване на международната

търговия, стабилност на валутата, по-голяма интегрираност на финансовите пазари и естествено европейска идентичност, засилване на конкуренцията; възможност за развитие на националната икономика чрез средства по различните програми на ЕС - ФАР, ИСПА, САПАРД и др. оперативни програми; разширяване на достъпа до стоки, услуги и технологии, но така също и затворени 3 и 4 –ти реактор на АЕЦ ”Козлодуй”; излагане на риск на българските производители в резултат на глобалната конкуренция; увеличаване ръста на инфлацията в България и като резултат от увеличените акцизи по искане на ЕС върху горива, цигари; сравнително негативното влияние върху селското ни стопанство независимо от повишените субсидии в тази сфера.

Далеч по-безспорни ми се струват политическите последици от присъединяването ни към Европейския съюз. Изискването за хармонизиране на вътрешното законодателство с правото на Европейския съюз регулира и гарантира посоката на демократичност, както в политическата, така и в социалната сфера. В този смисъл едни от най-широко използваните права у нас са тези за свободното движение на хората и капиталите. В същото време, тези възможности обуславят и тревожни демографски процеси – застаряване на нацията, увеличаване на населението от ромски произход и като резултат – бъдещ дефицит на пазара на труда.

Почти столетие е дълъг пътя на отделните страни в Европа към осъществената идея за общност. В началото на новото столетие, въпросът може би е – ще бъде ли поне толкова дългосрочен този съюз....

Литература

1. Желев П., Експортна специализация на България в отношенията с Европейския съюз (1999-2007 г.) http://ec.europa.eu/bulgaria/index_bg.htm
2. ас. Бучкова, П., Конституционната основа на членството на Република България в Европейския съюз. <http://www.nbu.bg/PUBLIC/IMAGES/File/departamenti/pravo/10.pdf>
3. ас. Дочев, Х., България - част от петото разширяване на Европейския съюз. Европейската конституция, Списание „Диалог”, 1, 2006